

17.10.2017

Eduskunnan verojaosto

Lausuntopyyntöne

hallituksen esityksestä laiksi tulotietojärjestelmästä ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto on pyytänyt Suomen Kuntaliitolta lausuntoa hallituksen esityksestä tulotietojärjestelmästä ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Kuntaliitto pitää erittäin hyvänä kehityksenä keskitetyn tulotietojärjestelmän perustamista. Kunnat ovat jo pitkään toivoneet ja edistäneet sitä, että kuntalaisten tulotiedot olisivat saavissa mahdollisimman ajantasaisina yksinkertaisen käyttöliittymän kautta esimerkiksi etuuksia ja asiakasmaksuja määrätessä. Lisäksi tulotietojärjestelmä edesauttaa hallinnollisen taakan keventämistä myös tulojen ilmoittamisen osalta ja on osaltaan edistämässä harmaan talouden torjuntaa ja siten turvaamassa myös kuntasektorin verotuloja tulevaisuudessa.

Jotta lakiesityksen tavoitteisiin voidaan päästä, niin näkemyksemme hallinnollisen taakan vähentäminen kuntasektorilla ja muilla toimijoilla edellyttää joitakin muutoksia esitykseen ja eri toimenpiteiden koordinoimista keskenään.

Esitämme täydentävien tietojen toimittamisen jäävän vapaaehtoiseksi ainoastaan pienimpien toimijoiden osalta. Lisäksi katsomme, että hallinnollisen taakan keventämisen kannalta keskeistä on varmistua siitä, ettei erinäisiä tietoja kerätä eri tahoilta (esimerkiksi kunnilta ja kuntayhtymiltä) moneen otteeseen vaan, että tulorekisterin tiedot ovat sillä tasolla, että esimerkiksi Tilastokeskus voi käyttää niitä tilastotoiminnassaan ilman erillisiä tietopyyntöjä muilta toimijoilta.

Tulorekisterin jatkokehittämisen kannalta pidämme ensiarvoisen tärkeänä, että tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmään nimetään edustaja esityksessä mainittujen tahojen lisäksi kunta-sektorilta, joka tuottaa merkittävän määrän rekisterin tietosisällöstä ja on myös tietojen merkittävä käyttäjä.

Täydentävien tietojen toimittaminen vapaaehtoiseksi vain pienimmille toimijoille

Kuntaliitto on hankkeen aikana tuonut esille eri yhteyksissä, että luonnoksessa pakollisena esitetyt ilmoitettavat tiedot eivät riitä kattamaan kuntasektorin tietotarpeita tietojen käyttäjänä, vaan kunnat tulevat tarvitsemaan useissa tapauksissa myös ns. täydentäviä tietoja joiden ilmoittaminen jää esityksen perusteella vapaaehtoiseksi. Esityksen perusteella kuitenkin noin 80 % työnantajista, jotka edustavat vieläkin suurempaa osuutta tulonsaajista, olisi valmius toimittaa kyseiset tiedot pakollisten tietojen lisäksi. Näiden tietojen saaminen tulorekisteriin on avainasemassa siinä, että uudistuksella saadaan vähennettyä kyseisten tietojen selvittelystä ja hankkimisesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa kunnissa ja muiden viranomais-ten taholla.

Tietojen ilmoittamisen vapaaehtoisuutta perustellaan ilmoitusvelvollisuuden aiheuttamalla kohtuuttomalla hallinnollisella taakalla, joka koituisi pienyrityksille ja työnantajina toimiville kotitalouksille. Perustelu on ymmärrettävä, mutta mahdollistaisi myös tietojen toimittamisen säätämisen pakolliseksi esimerkiksi tietyn työntekijämäärän ylittäviltä työnantajilta.

Esitämmekin, että täydentävienkin tietojen osalta tietojen ilmoittaminen säädettäisiin pakolliseksi, kun ilmoittajan työntekijämäärä ylittää 10 henkilöä. Tällä vältettäisiin pienimpiin yrityksiin kohdistuvan hallinnollisen taakan kohtuuton kasvu, mutta mahdollistettaisiin tietojen käyttäjille ja tietoja ilmoittaville toimijoille hallinnollisen taakan keveneminen.

Jos täydentäviä tietojen osalta toimittaminen jää kuitenkin vapaaehtoiseksi, niin tulee ryhtyä kaikkiin mahdollisiin toimiin sen varmistamiseksi, että täydentäviä tietoja toimitetaan mahdollisimman laajasti heti järjestelmän käyttöönotosta alkaen.

Hallinnollisen taakan keventäminen ja eri uudistusten koordinointi keskenään

Tulotietojärjestelmän esitetään korvaavan vuosi-ilmoitustiedot. Tietojen yhtenä keskeisenä käyttäjänä mainitaan Tilastokeskus. Kunnat toimittavat huomattavat määrät tietoja Tilastokeskukselle vuosittain muun muassa kuntien talous- ja toimintatilastoja sekä palkkatilastoja varten. Tulotietojärjestelmä yhtenä tavoitteena on tarjota ajantasainen tietovarasto kansalaisten ansiotuloista eri viranomaisten käyttöön.

Hallinnollisen taakan keventämisen kannalta tarkoituksenmukaista olisi siten, että tulotietoja ilmoitettaisiin vain yhteen paikkaan ja vain yhden kerran eri käyttötarkoituksiin soveltuvalla mahdollisimman kattavalla sisällöllä. Tämä varmistettaisiin laajentamalla ilmoitettavaa tietosisältöä siten, että tietoja voitaisiin käyttää sellaisenaan esimerkiksi kattavaan tilastointiin (mm. ammattinimikkeiden mukaanotto) sekä muuttamalla edellä mainitulla tavalla osa nyt vapaaehtoisiksi linjatuista tiedoista pakollisiksi jolloin etuus- ja asiakasmaksuja määrätessä tiedot olisi mahdollisimman kattavasti saatavissa suoraan rekisteristä.

Valtiovarainministeriö koordinoi myös rakenteilla olevan järjestelmän, kuntatalouden tietopalvelun, kehittämistä. Palvelun on tarkoitus tarjota kuntatalouden tilinpäätös-, käyttötalous- ja tunnuslukuja. Järjestelmän käyttöönoton jälkeen tiedot ovat saatavissa avoimen tiedon rajapinnasta ja tarkoituksena on, että käyttöönoton jälkeen kunnat eivät toimita kyseisiä tietoja erikseen esimerkiksi valtion laitoksille. Koordinoimalla uudistuksia keskenään ja varmistamalla, että tiedot kulkevat järjestelmien välillä voidaan keventää julkisen sektorin hallinnollista taakkaa.

Tietojärjestelmät ja tiedonsiirto sekä kustannusten huomioiminen kuntien rahoituksessa

Yksi keskeinen huoli uudistuksen osalta liittyy tietojärjestelmiin ja tiedonsiirtoon. Esityksen perusteella vaikuttaa siltä, että esitetyt muutokset pakottavat kuntia päivittämään tietojärjestelmiään. Tämän on arvioitu aiheuttavan kohtuullisen suuria kertaluonteisia kustannuksia kuntasektorille.

Jo tällä hetkellä on käynnissä useita valtion taholta tulevia järjestelmä uudistushankkeita, jotka vaikuttavat kuntiin. Hankkeita ja niihin liittyviä muutoksia tulisi koordinoida keskenään ja niiden aiheuttamat kustannukset huomioida kuntien rahoituksessa.

Huomioitavaa on myös se, että osa muutoksista ajoittuu kuntien kannalta siten, että jos maakuntauudistus toteutuu HE 15/2017 mukaisena vuonna 2020, niin etuustietojen ilmoittaminen tulorekisteriin alkaa tammikuussa 2020 kuntien sijaan maakuntien toimesta. Toisaalta suuri osa tulotietojen käytöstä etuuksien ja asiakasmaksujen määrittelyyn siirtyy kunnilta maakunnille. Täten uudistuksen vaatimukset on huomioitava myös niiden tietojärjestelmien määrittelyssä.

Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmän kokoonpano

Lakiesityksen 19 §:ssä esitetään säädettäväksi Tulorekisteriyksikön yhteistyöryhmästä, joka käsittelee tulotietojärjestelmän kehittämissuuntia ja muun muassa suoritusten maksajien, tiedon käyttäjien ja tulorekisteriyksikön välistä yhteistyötä. Esityksen mukaan yhteistyöryhmän jäsenet nimittää Valtiovarainministeriö Verohallinnon esityksestä ja, että jäsenistä yhden tulee olla Verohallinnon, yhden Kansaneläkelaitoksen ja yhden eläketurvakeskuksen nimeämä. Lisäksi yhden jäsenen tulisi edustaa tulonsaajia ja yhden suorituksen maksajia. Muilta osin ryhmän jäsenistön nimeäminen jäisi käytännössä siis Verohallinnon esityksen varaan.

Yhteistyöryhmä käsittelee esityksen mukaan myös muita tietojen käyttäjien ja tehtäviä ja toimintoja, jotka voivat vaikuttaa esimerkiksi tulorekisteriin talletettaviin tietoihin. Ottaen huomioon kuntasektorin merkittävän roolin tietojen tuottajana (noin 420.000 työntekijää) sekä tietojen käyttäjänä etuuksia ja asiakasmaksuja päätettäessä pidämme välttämättömänä, että yhteistyöryhmän kokoonpanosta säädettäessä vähintään yhden jäsenistä tulee olla kuntasektorin nimeämä. Ehdotamme, että kuntien edustajan nimeäisi kaikkien kuntien yhteistyöjärjestö Suomen Kuntaliitto ry, johon myös KT kuntatyöntajat kuuluu.

Muilta osin Kuntaliitolla ei ole luonnokseen huomautettavaa.

SUOMEN KUNTALIITTO

Jukka Hakola
Kehittämispäällikkö, Verotus